

BOLQUERA

Poble a l'extrem NE. de l'Alta Cerdanya, 4 k. O. de Montlluís, i 6 ESE. de Font-romeu: afrontant el seu terme pel Nord, amb el Capcir.

PRON. MOD.: *bulkérə*, 1931 (a pastors del Desert de Carlit), 1932 (a pastors del bosc de Font-romeu i de l'estany de Pradella, 1959, a Angostrina, Èguet etc. *Gentilici: bolquerats* (Krüger, *Spracheogr. Unterschgn. zwischen Lgd. und Rouss.*, p. 4).

DOC. ANT. 876: *Bolcharia* (Alart, *L'Hôpital et la Commune de la Perche* 6); crec que és el mateix doc. que Abadal (*Eixalada-Cuixà* 165) i Ponsich (*Top.* 140) daten de 885, en el qual es llegeix «--- in rivo *Bolcharia* ---» (referint-se al petit afl. dr. de l'alt Segre, que hi desemboca cap a Vià. No figura encara al text de l'Acte C. SdÜrg. de 839, però sí en el Cpbr. del Cart., que n'és quasi coetani, i en dona una espècie d'esborrall poc llatinitzat, en el qual, a l'arxiu de la SdÜrg, llegeixo en context: «--- de *Avida* [= Vià] et *Uolche-* 20 *ra*, de *Odelo* et de *Egad*» (xxxviii, 17.11, 18.1).

937: *Bolcaria* (Alart, o. c., *InuLC*, s. v. *riu*, posa *Río Bolcaria* amb aquesta data); *ibid.*, p. 12, posa que ho llegeix en doc. de l'a. 965, en les formes *Mulcaria*, *Vulcaria* (alias *Boscaria*), *Bulgario*, *Vulgario* i *Vulcaria*; 968: «*villam Bulcaria*» (Abadal, o. c. 198); 980: *Bulquera* (SerraV., *Pinós i Mtpl.* III, 87); c. 1182: «*villa Volqera*» així ho veig en el facs. que en publica MiretS., *BABL* VII, 169, on ell va llegir malament *Volgers*; 985: *Sti. Petri de Inforcato* et *villam Vulcaria* cum finibus, *Aragolizam* --- *Bulvir* ---» (*MarcaH.*, col. 985.37); butlla de 1011: *villam Vulcariam* (*ib.* 980.35).

Entre els poetes catalans del període inicial és notable el Capellà de *Bolquera*, que escriví en els anys 1270-1310?, segons Massó i Torrents (*Repertori*, pp. 301-305): com nom del qual troba Massó *Bolquera* en quatre mss. i *Volqeres* en un (*Ha*, 90). Eiximenis, que el satiritza, diu que era molt bevedor, com escau a un home de la seva terra (sembla que era fill de l'alt Llgd.); en el poema juvenil que he analitzat en *EntreDL* I, 78, 225, 229, posa el gran polígraf Eiximenis en vers: «lo xantre de *Bolquera*» rimant amb *enrere*; després (potser aprofitant la variant per evitar un hiatus): «lo noble archipestre / de Bolqeres, e 45 mestre / ---», i en fi: «capellà de *Bolqeres*» (*Terç del Crestià*, cap. 946, 950, 957). En un ms. de les *Regles de Trobar* del S. XIV, p. p. Jordi Rubió, es llegeix «*Capellà de Volqeres*» (*Rev. Biblgr. Cat.* v, 1905, n.ºs. 8, 299).

Ponsich (*Top.* 140) hi afegeix: *Bolcheria* 1009, *Vulcaria* 1011, *Volchera* 1037 i S. XII, *rivum de les Bullqeres* 1166, *Bolchera*, en quatre cites del S. XII i en altres dels Ss. XIV, XV i XVI; *Bolqeras* 1660, *ribera de les Bulqeras*, *castell i casas de Bolquera* 1888. 25

En conclusió: en el període inicial, Ss. IX-XI, la grafia amb V- es troba vuit vegades, i set vegades amb B-, la qual no predomina fins al S. XII; quasi sempre es amb *-lk-*, i *-lg-* només es troba en una o dues de les variants que llegí Alart en el doc. de 965, i en un pa- 60

rell de les grafies del nom del capellà de Bolquera.

Quant a l'ETIM., té gran importància el fet que se'n trobin uns homònims en territori rossellonès; i uns noms del mateix radical, amb terminació diferent, en l'alt Llgd. (infra). Aquells: *La Bolquera*, mas, en te. de Casafabre (oït *la bulkéra*, també *la bukéra*) (xxvii, 18.22); *La Balquera* (*bulgéra*) pda. del te. de Cameles (xxvii, 19); Clot d'en *Bolquera* te. Glorians (xxvi, 180.10).¹ I ben lluny d'allà, en el Vallespir: *Coma Boquera* és nom sinònim de la Ribera de Riunoguers (xxiv, 157, 180). Un «torrente vocato de les *Bolcheres*» que Alart (*InuLC* s. v. *bol quer*) trobà en un doc. de 1293, com a adjacent a Sallagosa, és ben improbable que es refereixi al poble de Bolquera; encara que Ponsich doni un testimoni d'un *rivum de les Bolqeres*, car el riu de Bolquera desemboca en el Segre per la dreta i Sallagosa és a l'esq. del riu, i uns 8 k. lluny de Bolquera.

En fi, notem una forma masculina: «*usque ad illum locum qui vocatur Bolquer*», en un doc. de Nidoleres (agr. de Tresserra, a l'E. del Canigó), datat de 1271, que l'*InuLC* cita en el mateix article. Nidoleres és uns 10 k. al N. de Riunoguers i uns 15 a l'E. de la zona Cameles-Casafabre.

ETIM. Hi ha hagut acord, per diverses bandes, que en la formació d'aquest nom ha entrat el mot *quer* 'roca', sens dubte en la forma *quera* 'penyal, roccassa'. Ja ho donà a entendre Alart (en incloure aquests darrers noms en l'article *quer* de l'*InuLC*), ho repetí P. Vidal² (*Guide Pyr. Or.* 367) i jo ho vaig dir (amb aquesència d'*ALM*) l'a. 1953 en el *Congr. Int. de Ling. Romanica*.

Restava a trobar l'origen de *Bol-*. Però cal renunciar a veure-hi *bolu* 'moli', bc. modern, perquè s'ha vist que això no és un mot euskèric, sinó manlleu del ll. MOLINU (amb evolució basca *bolnu* > *bolu*) per tant, no podem creure que aquest mot sobrevingut, i amb una evolució tan secundària es trobés en la forma arcaica de basco-ibèric que deixà tants rastres toponímics a Cerdanya; en reimprimir el meu treball (*E. T. C.* I, 86, n. 13) ja ho vaig qualificar d'improbable; i en els *Btr. z. N/jg.* 1973, ni ho esmento, deixant-ho com a descartat.

La repetició del nom a diversos llocs del territori cerdano-rossellonès no solament confirma la combinació amb *quera*, sinó que invita a veure en tot plegat, i per tant en el primer membre, alguna cosa arrelada, i més o menys viva, en aquestes zones. Per això m'inclino a admetre que hi entra la forma radical del tipus VOLON- 'pendent', 'vessant rost', que ha donat els diversos llocs *Voló*, molt espargits per tota la terra rossellonesa.

Com que també l'ètimon CARIO- de *quer* i *quera* té les arrels més clares en les llengües cèltiques (*DECat* VI, 932a46-54, 5b21 ss.), ja es va veient que no estem en l'esfera ibero-basca sinó la indoeuropea; i probablement cèltica. En efecte: en l'article dedicat al nom d'*El Voló* més conegut (el del baix Tec), arribo a la conclusió que és una forma cèltica UOLO-N- formada